

0 5 cm

3 pav. Pilkapio 5 degintinis kapas. Lankinės segės trikampe kojele korpusas ir organinės medžiagos liekanos in situ. V. Vaitkevičiaus nuotr.

Fig. 3. The cremation from barrow 5. The body of the crossbow brooch with a triangular foot and the remains of organic material in situ.

jos dugno kontūras pranyko be pėdsakų. Arba sudeginto mirusiojo palaikai buvo paberti žemės paviršiuje, arba palaidoti nežymiai įgilintoje duobelėje.

Atrodo, jog buvo tiriamas suplokštėjusio ir vizualiai beveik neišsiskiriančio pilkapio R pakraštys. Galbūt tai bendrajame pilkapyno plane 14-uoju numeriu užrašyto pilkapio, kuris pažymėtas ir XIX a. pabaigos topografiniame žemėlapyje, vieta.

Įsižiūrėjus į PV nuo kapo matyti apie 6–7 m ilgio (ŠV–PR kryptimi), 4–5 m pločio, apie 0,3 m aukščio sampilo vieta. Jeigu tai sampilas, tai kapas bus buvęs apie 45 cm giliau sampilo viršaus lygio.

Pagal lankinę segę pilkapio 5 kapas datuojamas V–VI a. Turlojiškių pilkapyną šiandien pagrįstai galima datuoti V–XI/XII a. – antruoju ir trečiuoju Rytų Lietuvos pilkapių kultūros etapais.

Baigus tyrinėjimus ir apžiūrėjus dujotiekio pakraščius, paaiškėjo, jog į ŠR nuo žvyrkelio į Plikiškes, matyt, yra dar vienas į dujotiekio ruožą patenkantis pilkapis. 1994 m. birželio 6 d. KPC archeologinės ekspedicijos dalyviai (Bronius Dakanis, Arūnas Strazdas ir Povilas Tebelškis) toje vietoje ant dujotiekio ruožo surado „degintinių kaulų, žmogaus dantį“.

Turlojiškės barrow cemetery

In surveying a segment of the gas main on the grounds of Turlojiškės barrow cemetery (Širvintos District), a disturbed cremation was discovered and excavated on the edge of barrow 5 (Fig. 1). The burial was made on the ground's surface or in a small hole beneath it (Fig. 2). The grave goods: an awl, a needle, and a crossbow brooch (Fig. 3), which has a triangular foot and has been broken into three pieces, date to the 5th–6th centuries.

Turlojiškės barrow cemetery dates to the 5th–11/12th century.

Eglė Zimaitytė

Skarulių pilkapių vieta

2008 m. vykdyti archeologiniai tyrinėjimai kelio Kaunas–Zarasai–Daugpilis (A–6) 32,7–32,9 km ruože, patenkančiame į Skarulių kaimo, esančio Jonavos miesto PR dalyje, kairiajame Neries krante, ribas. Archeologiniai tyrinėjimai vykdyti projektuojamo kelio vietoje, apie 300 m į PV nuo Skarulių Šv. Onos bažnyčios, į PR nuo Skarulių gatvės, į V nuo Skarulių dvaro, remiantis 2002 m. vykdytų žvalgomųjų archeologinių tyrinėjimų išvada, jog šioje teritorijoje, prieš pradedant kelio tiesimo darbus, yra būtini archeologiniai tyrinėjimai (žr. *ATL 2002 metais,* V., 2003, p. 73).

Dar prieškariu Skarulių kaime ir jo apylinkėse buvo aptikta įvairių archeologinių radinių. VAK sukauptame fonde yra žinių, jog vienoje Skarulių kaimo vietoje, vadinamojoje Smiltynėje, randama žmonių kaulų. Keliuose

dokumentuose nurodoma, jog „Skarulių kaimo žemėje yra pilkapiai, vadinami „Kurganais“ bei „Prancūzkapiais“, apleisti, be globos“ (žr. *KPC archyvas*, f. 1, a. 1, b. 62, p. 97–99). Taip pat pateikiami duomenys, jog kairiajame Neries krante buvusi akmens amžiaus stovyklavietė, kurioje rasta titnaginių dirbinių, degintinių kaulų. Prieš Antrąjį pasaulinį karą Skaruliuose aptikta 2 kg svorio sidabrinė antkaklė, tačiau konkreti jos radimo vieta nežinoma (žr. *LIIR*, f. 1, b. 3418, p. 75). Pokario metais žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai šioje teritorijoje buvo tęsiami. 1990 m. MMT ekspedicijos metu surasta Skarulių senovės gyvenvietė. Vien tik žemės paviršiuje buvo aptikti 83 kaimavietei priskirtini radiniai, tarp jų – ir grublėtosios keramikos šukė, rasta prie Skarulių bažnyčios, kelios titnago skeltės. 1995 m. Skarulių senovės gyvenvietė buvo įtraukta į Naujai išaiškinamų istorijos ir kultūros paminklų sąrašą. 2005 m. Skarulių pilkapių vieta (žr. p. 506) įtraukta į NKVR (A1840).

Skarulių kaimas buvo sunaikintas nusprendus išplėsti tuometinės „Azoto“ gamyklos (dabar – „Achemos“) apsauginę zoną. Tarybiniu laikotarpiu dauguma sodybų buvo nugriautos, žemės paviršius lygintas sunkiąja technika. Iš kadaise didelio kaimo dabar likusios tik kelios sodybos. Objektas yra stipriai suardytas – nustumdytas ir nukastas. Teritorijos PV dalis (apie 100 m ilgio ŠR–PV kryptimi) yra visiškai sunaikinta (nustumdytas apie 1 m storio viršutinis žemės sluoksnis). Dalis ploto yra tik apardyta – užversta statybinėmis atliekomis, kurios apaugusios velėna. Centrinėje tyrinėto ploto dalyje yra šiukšlynas, iškasta duobė. Archeologinių tyrinėjimų metu įsitikinta, jog teritorija yra toliau niokojama (pilamos statybinės ir buitinės šiukšlės, kasamas smėlis ir žvyras).

2008 m. vykdytų archeologinių tyrinėjimų metu ištirta 10 perkasų (iš viso atidengtas 821 m² plotas, visiškai ištirtas 539,26 m² plotas). ***Perkasos 8*** ištirtas tik viršutinis sluoksnis. Dėl nepalankių oro sąlygų ir didelės darbų apimties ji buvo užkonservuota. ***Perkasa 3*** ištirta tik dalinai (atidengta jos PR dalis, visiškai ištirta centrinė dalis su išpjova ir 4 šurfais perkasos kampuose). Bendras šios perkasos plotas – 305 m², visiškai ištirtas plotas su šurfais – 83,25 m².

Perkasose 7–9, kastose tyrinėto ploto ŠR dalyje, aptikti apardyti naujųjų laikų kaimavietės kultūriniai sluoksniai su XVI a. pabaigos – XIX a. pradžios žiestos keramikos šukėmis. Archeologinių tyrinėjimų metu iš viso rasta apie 1000 žiestos keramikos šukių (82,2 % jų aptikta perkasoje 7).

Ištirtose perkasose aptikta daugiau kaip 30 duobių, kurių didžioji dalis yra vėlyvos ir archeologiškai nevertingos. Iš jų 7, užfiksuotos perkasoje 7, galėtų būti apibūdinamos kaip ūkinės paskirties duobės, užpildytos tamsesne žeme su žiestos keramikos šukėmis, kai kur –

1 pav. Degintinio kapo 1 PV dalies pjūvis. E. Zimaitytės nuotr.

Fig. 1. The profile of the SW part of cremation 1.

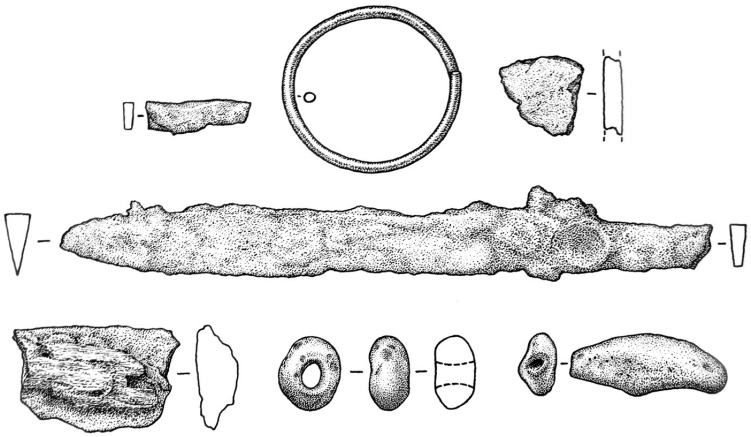

0 3 cm

2 pav. Degintinio kapo 1 įkapės. I. Maciukaitės pieš.

Fig. 2. Grave goods from cremation 1.

gyvulių kaulais, titnaginiais radiniais.

Perkasoje 7 rasti 164 titnaginiai radiniai, datuojami finaliniu paleolitu ir mezolitu: 33 skeltės, 117 nuoskalų, 2 atplaišos, 4 skaldytiniai, 5 gremžtukai, rėžtukas, 2 dirbinių fragmentai. Dar dvi nuoskalos ir skeltė rastos perkasoje, viena skeltė – perkasoje 4.

Tyrinėjimų metu aptikti trys degintiniai kapai, datuojami IX–XII a. *Degintinis kapas 1* (1 pav.) aptiktas perkasoje 3. Surinkta daug degintinių kaulų, taip pat įkapės: žalsvai melsvo stiklo karolis, kitas susilydęs karolis, keramikos šukė, žalvarinė grandelė, geležinis peilis ir kiti atsitiktiniai radiniai (2 pav.). *Degintinis kapas 2* rastas toje pačioje perkasoje. Jame buvo nedaug labai smulkių degintinių kauliukų, įkapių nerasta. *Degintinio kapo 3* vieta nustatyta perkasoje 9. Kapas buvo stipriai suardytas. Be degintinių kaulų, rasta smulkių žalvarinių įvijų fragmentų, 3 lipdytos keramikos šukės (3 pav.) (dar 4 tokios šukės aptiktos už duobės ribų).

Visi trys kapai turi bendrą bruožą: mirusieji laidoti gana negiliose, tačiau skirtingos formos duobėse. Deginti palaikai buvo supilti tiesiai iš laužavietės, nes duobių užpilde kartu su kaulais aptikta angliukų ir degėsių.

Kitose perkasose archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio, išskyrus pavienes žiestos keramikos šukes, neaptikta.

Skaruliai barrow site

In 2008 excavations were conducted on the segment of the Kaunas – Zarasai – Daugavpils road within the boundaries of Skaruliai village (Jonava District). The aim was to investigate the road's future route. Ten trenches

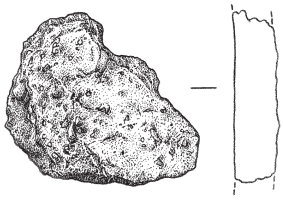

0 3 cm

3 pav. Lipdytos keramikos šukė iš suardyto degintinio kapo 3. I. Maciukaitės pieš.

Fig. 3. A sherd of hand built pottery from destroyed cremation 3.

were excavated (821 m² exposed, 539.26 m² fully excavated).

In trenches 7–9 disturbed cultural layers from a New Ages village site that contained pottery sherds from the late 16th–19th centuries were discovered. A total of around 1000 sherds of wheel thrown pottery were discovered during the excavations. More than 30 pits, the majority of which are late and have no archaeological value, were discovered in the excavated trenches. Of them, seven recorded in trench 7 could be described as storage pits, which were filled with darker earth containing wheel thrown pottery sherds and in places animal bones and flint finds. 164 flint finds dating to the final Paleolithic and Mesolithic were discovered in trench 7.

Three cremations dating to the 9th–12th centuries were discovered during the excavation. Burial 1 was discovered in trench 3 (Fig. 1). A large quantity of cremated bones as well as grave goods were collected: a green blue glass bead, another melted bead, a pottery sherd, a small bronze loop, an iron knife, and other chance finds (Fig. 2). Burial 2 was discovered in the same trench. It contained a few very small cremated bones and no grave goods. The location of burial 3 was determined to be in trench 9. The burial had been badly destroyed. Besides cremated bones, fragments of bronze coil beads and three sherds of hand built pottery were found (Fig. 3) (with another four pottery sherds being discovered outside the pit's boundaries). All three burials have a common feature: the individuals were buried in pits, which were fairly shallow but had different shapes. The cremated bones were placed in the pits directly from the pyre site since there were pieces of charcoal and charred wood particles with them.